

TELEGRAFUL ROMANU

Nº 63. ANULU XVI.

Telegraful este de done ori pe sepm
mană: joia și Dumineacă. — Prenume
ratuna se face în Sabiu la expeditură
foie pe afara la c. r. poste, cu bani
gata prin scrisori francate, adresate
către expeditor. Pretul prenumeratun
nei pentru Sabiu este pe anu 7. fl. v. a.
ear pe jumetate de anu 3. fl. 50. Pen
tru celelalte partile ale Transilvaniei și pen
tru

tră provinciole din Monarhia po unu anu
8 fl. era pén jumalat de anu 4 fl. v. a.
Pentru princ. și tieri străine po anu 12
pe 1/2 anu. 6 fl. v. a.

Inscriptele să platoscă pentru
intre 6 și 7. cr. străin, pentru
a doua oară cu 5 fl. v. a. și pentru
trei-a repetare cu 3 1/2 fl. v. a.

Sabiu, in 8/20 Augustu 1868.

Diu'a onomastica a Majestatiei Sele c r. Apostolice.

In preser'a acestei dile a fostu la ora usi
lata retragere cu musica. In diu'a ins'asi, dimi
nît'a la 5 ore a fostu reveille cu musica. In se
cesu tempu o bateria a datu 24 salve de tonuri.
Servitiul Ddieescu pentru ostasime sa facutu in
câmpu unde a fostu esitu regimentulu de aici (nr.
9.) din garnisona, unu escadronu de ulani, o bateria
pedestra, unu despartimentu de gendurmeria, scola
divisiunei s. a. in parada de plina cu semne de cam
pania. Trupele erau puse in doue atacuri cu frun
tea spre altariul de verdetia.

In Biseric'a greco-orientala a celebrat St'a
Liturgia Escenten'a Sea Prea săntitulu Archiepi
scopu și Metropolitu Andreiu Bar. de Siaguna
cu preolimea cuviințioasa, sub decursulu cărei
slujbe s'a ceditu rugaciunea din genunchi pentru
M. S. Imperatulu și Regele Franciscu Iosifu I.

Dupa rugaciunea acésta corulu membrilor re
univenei sodalitoru români au intonat imaulu popu
lari, esecutând-lu spre indestulirea tuturor celor
ce au asistat la servitiulu divinu.

In onorea dilei Escenten'a Sea Prea săntitulu
Archieppu și Metropolitu a datu unu prândiu fes
tivu. Sub decursulu acestui'a mosic'a capelei regi
mentului de inf. nr. 9 a esecutatu inaintea resi
dintiei metropolitane mai multe piese alese. Cându
se radică toastulu pentru Majestatea Sea o bateria
pedestra a datu 24 de salve (de pre Siołtis).

Opiniuni,

despre Compediulu de dreptulu canonico alu bisericiei
gr-orientale.

Hrztg in nrulu 192, sub rubric'a „Literarische
Anzeige“ arata publicului seu aparerea compedi
ulu lui de dreptulu canonico alu bisericiei greco
orientale de Andreiu Bar. de Siaguna, in tradi
cione germana de Dr. Aloisius Sentz profesorul
la Academ'a reg. ung. de drepturi din Sabiu
si membru onorariu alu Asociatiunei tranne pentru
literatur'a si cultur'a poporului romanu, pre lângă
conlucrarea profesorilor de teologia Zachari'a Boiu
si Ioann Popescu, tiparit la Iosifu Drotleff.
Pretiglu 3 fl. v. a. E de capetatu din tipografi'a
archidiecesana gr-or. din Sabiu.

„Compendiulu acesta“, dice articululu, „alu
dreptului canonico gr. or. a devenit accesibilu si
pentru literatur'a germana si asiă va fi de interes
sulu cetitorilor nostri a află unele date despre
principiele si cuprinsulu aceluui compendiu, cu ată
ta mai verlosu, cu cătu acel'a deocamdata (vorläufig)
e uniculu in felicu seu, pre cându lucrările
cele mai noue ale lui Zhisman in Vien'a suntu nu
mai de natura fragmentaria.

„Dlu Archiepiscopu și Metropolitu Baronu de
Siagun'a a intreprinsu revede, ordină si a aduce
in sistemul materialulu scientificu cumulatu in massa,
in isvoru, dara nepusu in ordine, in urmatorulu
modu:

„Partea prima a despre dreptulu canonico in
ternu si de natura dogmatica sacramentala si formă
za, deosebitu prin infatisarea constitutiunei bisericiei
gr. orientale, basea, pre carea radima opulu intregu.

„Partea a doua a tratéza dreptulu canonico
esternu, adeca referintele de dreptu ale statului
cătra biserică si ale bisericiei cătra statu, precum
si alu diferitelor bisericici intre sine.

„Partea a treia a tratéza despre legislatiune,
administratiune si autoritatile eclesiastice ale bis
ericiei gr. orientale.

„Ce se atinge de principiele dela' cari procede
dreptulu bisericescu gr. oriental, in lin'a dintâi ni
se infatisieza, in afaceri de legislatiune, de admini

stratione bisericésca-economica si de ocuparea pos
turilor ierarchice, principiulu sinodalu. Sinódele dupa
compunerea loru, incepndu dela sinodulu parochialu
pana la celu patriarcal, cari toté constau din mem
brii bisericesci si lumesci, alesi dupa o basa larga, cei
din urma totu-déun'a in numero precumpanitoru,
representéza adeveratulu elementu administrativu
in biseric'a gr. orientale.

,,Caldur'a, cu carea se intrepune dlu autoru, ba
satu pre sănt'a scripture si canóne, pentru princi
piula constituionulu in biserică si cu carea pasie
scă prin acésta indirectu contra ori-cărui absolu
tismu ierarchicu clericalu, lu presenta (pro autoru)
că pre unu barbatu alu progressului, care se stine
tare si nestramutatu de institutiunile primitive ale
bisericei crestine.

,,Ce se atinge de nationalitate, invenia autoru,
ca biseric'a, consecinta institutiunilor sele satia cu
demnitatea omenescă, primește pre toté nationali
tate in simbolu seu de mama si le stringe pre toté
la peptulu ei, dandu-le dreptulu, a servi lui Ddu
in limbile loru, a ave preoți si episcopi de na
tionalitatea loru, cari pórta oficiulu loru sublimu in
limb'a poporului respectivu.

,,Ce privesc referintele statului satia cu bis
eric'a, autorulu respectéza principiulu intregirei re
ciproke, in urm'a căru statulu are lipsa de bis
erică ca de o conditio a fiintei sele, totu asiă
insa si biseric'a de statu ca de o conditio a fi
intiei sele, asiă incâtu statulu cu biseric'a si bis
eric'a cu statulu sa se imprenescă in modu intimu,
sa lucre laolaltă cu puteri armonice, pentru că vi
eti'a omenescă sa se desvólte si perfectiuneze in sen
sulu celu mai nobilu. Numai tolerant'a cea rece
intre marturisitorii diferitelor confessiuni se res
pinge si se presentéza iubirea impramutata in intie
lesulu evangeliu că principiu, pre care sa se ba
seze referint'a intre cei de confessiuni diverse.

,,Ce se atinge de legislatiunea bisericésca, dlu
autoru presentéza inveniaturile lui Christos din E
vangelia dreptu canóne si că celu dintâi isvoru alu
dreptului canonico. Dupa aceste vinu numai de
cătu faptele apostolilor si canónele apostolilor că
isvoru urmatoriu, in fine canónele celoru siepte si
nóde ecumenice si döue-spre-diece locale, pre cari
le recunoscă biseric'a orientala si scrierile sănti
loru parinti insirate in alu doilea canonu alu sino
dului VI ecumenicu. Cá isvoré ajutatórie ale dre
ptului canonico se punu inainte cătile testamentului
vechiu, tâlcurile lui Balsamon, Zonara, Aristenes, sin
tagm'a alfabetica a lui Blasarius, nomocanongul lui
Fotiu, traditiunile, obiceiurile si ordinatiunile putere
lumesci.

Avendu in vedere problem'a unei, aretari (An
zeige) nu putemu intrá in amenuntele concrete ale
opului celu avemu dinantea nostra si asiă mai ac
centuâmu numai din dedicatiune, aceluia, ca cons
pectulu opurilor tiparite in limb'a româna, comuni
catu acolo arata 37 de opuri retiparite si 19 opuri
parte compuse de Escel. S. dlu Metropolitu, parte tra
duse si edate si in fine 21 la insarcinarea sea com
puse si traduse de altii. Opurile esite in restempu
de 18 ani in totalitatea loru suntu camu de 3000
côle. Din numerii acesti'a si cu deosebire din opu
rile insirate acolo se vede unu argumentu insem
natu de o sîrgintia viua cătra inaintarea literaturi
romanesca, carea mai nainte a jecutu atât'a tempu
nefruptifera.

Opulu e dedicatu clerului si poporului credin
ciosu alu Metropoliei românilor de religiune gr.
orientala din Ungaria si Transilvania dreptu semnu
al uibrei archipastoresci a autorului.

Ni se pare ca Escel. Sea dlu autoru nu a pu
tutu da unu semnu mai bunu alu uibrei sele ar
chipastoresci, de cătu toom'a prin o infatisare sis

tematică ordinata a dreptitoru si in detoritoru
bisericesci, a otarilor canonice despre activitatea
principala intregitatea etica a bisericici gr. or
ientale si a impartirei ei a susținutu in Ungaria
si Transilvania, se sustine si desvolta mai departe.
(Va urmă)

Eveneminte politice.

Sabiu 7 Augustu. Spre restituirea armatei na
tionale unguresci, se facutu unu pasiu de mare
insemnatate. Maj. Sa Imperatulu a emis
cătra ministrul imperialu de resbelu o pre inalta de
mandare, in urm'a cărei suntu de a se inpari pre
viitoru in regimetele din tierile coronei unguresci,
dupa putinția numai oficieri nascuti in acestea tieri.
Legatur'a intra acésta pre inalta scrisore si intra
proiectele de lege pentru armata, otarite deja de ca
s'a legislativa unguresca este evidentă. Scrisoarea,
carea contiene prescrierile in privint'a limbei rege
mentelor suna astfelui:

,,Prescrierile mele de inaintare din anulu tre
cutu pentru oficieri armatei si marinei mele de res
belu suntu deja supuse din partea Dvostre unei ser
iose consultari dupa ordinatiunile mele organice din
tempulu din urma. Decisiunea mea pentru straf
mările necesarie in amintitele prescrieri va urmă
la tempulu seu, cu toté acestea este voia mea, că
sa se ocupe locurile de officieri in regimetele si
preste totu in corpulu militariu din tierile coronei
unguresci, in intiesulu sistemei de armata intro
duse, pre de o parte cu recerintele corespondente
unei organizațiuni de armata, implindu pre de alta
parte si dorintele tieri. Revocandu in memoria pre
scrierile de repetate ori emanate in privint'a lim
bei regimetelor tuturor corporilor militare, do
rescu ce sa se ie in considerare la impartirea ofic
elor conoscentia precumpanitoru limbelor din regi
mente.

Unu corespondinte din Pest'a la „Vorstadtzg“
da astfelui de parere despre viotorulu armatei
unguresci:

Indata ce voru si ga'ta cadrele gardei ungu
resci, nu va putea opri nici unu guvern ungurescu
ca sa nuse formeze dñea o armata unguresca. Ur
marea va fi ea stânga va cástigá, si Andrassy
se stringe totu mai multu in cercuri. Desi nu
putemu aproba, din parte-ne temerea deputatului,
partile deakiane contelui Czebrianu ca legea de apa
rare se fie numai si numai caus'a unui conflictu in
tre armata permanente si garda, totusi nu putemu
negá ca simburele unui conflictu incoltesce deja.
Spiritulu armatei austriace remane neatinsu, pre
cându gard'a unguresca nu se nationaliseaza ci se
magiariseaza. Romani, Serbi, Slovaci se voru com
mandá unguresce, si voru sta sub standardu ungu
rescu. Nationalisarea armatei permanente si con
topirea ei cu gard'a aru si unu felu de garantia pen
tru unitate, căci unitatea se poate forma si in va
rietate, pecându magiarisearea armatei (gardei) des
bina in sapta armat'a in doue parti, dintre cari
fiecare parte este patrunsa de unu altu spiritu.

Revista diuaristica.

Press'a vieneza e indignata in corpore asupra
manifestatiunilor diuaristice din Pest'a pentru to
astele dela bancheturile serbatorei datatorilor la
semnu.

„Die Presse“ nu-si pote suprime necasulu, ci la
da pre satia in unu fulminante suprascrisul: „Dem
groben Klotz ein grober Keil“ cu carele se des
carca asupra Deakistilor si cu deosebire asupra
ministrului de culte din Pest'a. Numitul diuaru

in decursulu articulului iinvine pre Deakisti ca aru si fostu facutu arangemente cu conservativii vechi si ca arangementul acesta a dejucat pre cislaitani in manile lui Beleredi cu sistemulu de „sistare“; iera costitutiunea urguresca o restituise numai „in principiu“. Nodulu gordicu inodatu de Deak l'au tatait, fara vin'a lui — Königgrätzulu. Dice mai departe, ca Ungari'a sa scie odata peatru totudun'a, ca sòrtea cea noua cu carea trebuie sa se multiamesca si tierile ereditare, resignandu de parlamentulu centralu, nu e de a se ascrie politicei deakiste, ci pàcei dela Prag'a. Acumu déca nemtii austriaci arata o modesta inclinare càtra sfatulu ce li se dede, càndu li s'a disu sa nu se supere de perderea patentei din Fauru, pentruca aceea era numai o pedeca (pentru nemti) spre parlamentulu centralu din Frankfurt: organulu partidei lui Deak (Pesti Naplo) nu trebuie sa-i regaleze pre nemti cu amenintiuri, că pre nisce jidovi unguresci.

Declararea bar. Beust ca „Austri'a nu se va mai amestecà in afacerile Germaniei“ a accentuat destulu de tare ide'a austriaca a festivitathei din Vien'a, pentru de a puté fi aperata ide'a de orice intunecare. Si de aceea nemtii au dreptulu de a accepta dela amicii loru din Pest'a, că se nu se acatice de fia care frasa nemtiesca esita din gur'a unui némtiu, la ocasiunea festivitathei. Dara Naplo are o placere nu numai de a marcà caracterulu celu mare germanistu alu festivitathei, ci a supune acelei festivitati o natura, carea tinde càtra disolverea Austriei; trecendu preste impregiurarea, ca gresiel a ce s'ar puté ascrie vorbirilor dela bancheturile din Vien'a e de a o afla intru aceea, ca a laudat pré multu pre Austri'a. Face din Naplo pre Spitzelulu festivitathei si asémena pre magiari, cu deosebire pre deakisti, cu politistii centralistici si esclama: „Sa auda omulu si sa se mire: „„séu ca Austri'a resista ori cărei ispite si nici ca nu atinge cord'a unitathei natiunale, nici sufere ca aceea sa se atinga in statu, séu sa...““ urméra apoi Quos ego la adres'a nemtilor austriaci, facendule prospecte pentru finis Austriae, la casu de neascultare.“

„Cu lapetarea loru“ continua mai departe Presse „cutéza a amenintiá acei'a, carii aru si innecati de undele slavice că si Faraonu in marea rosia in momentulu càndu nemtii austriaci aru lasa tierile coronei săntului Stefanu Iorosi.“

Dupa unele recrimanioni, in care ii face pre magiari „husari boemici de ai lui Bach“ si gendarmi de ai unitathei austriace, cari nu suferu pre nemti nici a face cu ochii càtra Germania, si dupa ce face ridiculosa amenintiarea cu lapetarea magiarilor de nemti, pune Presse intrebarea, ca pentru ce atât'a alarma? se arunca de nou asupra ministrului de culte imputândui ca a schimbatu de atatea ori program'a politica si ascriendui si articululu din Naplo, pentruca e membru alu regimului. Li face pre deakisti politici debili pentru ca in locu de a multiamf lui Ddieu ca nemtii din Austri'a, pre lângă tote deceptiunile amare, punu si astazi simtiulu austriacu mai pre susu de de simtiulu nemtiescu, fàra de la recunoscce acésta magiarii, facu politica curata natiunala, ba mergu asiá de departe si ceru: ca Ungari'a sa dea tonulu in politic'a din intru si din afara si sa fie centrulu si punctulu de gravitatione; si tote nisuntiele in alta directiune ceru sa se impedece cu resolutiune si energia. „Ce sa dica unu omu seriosn la acesti liliupani cari tindu dupa folgerulu lui Joie. Voiti voi mititeilor ce jucati rola de Asifimare sa ne guvernati din Bud'a Pest'a pre noi nemtii austriaci, cum se jóca autocratorulu tuturor Russilor din Petersburgu cu nemtii din provinciele märei ostice?“

Admonéza pre senatulu imperialu sa bage de séma la Dalmatia sa protesteze energetic contra fraseloru putrede si nelegale, ce le cuprinde impararea ungaro-croata in asta privintia. In fine inchiea: „Déca Naplo in jargonulu seu absolutisticu politisticu apeléza dela constitutiune la interesele dinastiei, face cales acelor'a, carii din acele-si motive voiescu, ca Ardélulu cu sasii sei se fia representat in parlamentulu vieneanu.“ — Cetindu acesta articulu in Presse si aducendune aminte ce sora buna era dens'a cu Naplo ne vine lucru de totu curiosu cum tocmai Presse imputa colegii sele.

Dupa ce amu aretat observatiunile care le face datatorilor la semnu „Presse“ la observatiunile lui Naplo in privint'a festivitathei, sa vedemu cum ce reflectéza „Naplo“ ierasi in contra-le:

Noi amu si acceptatu dela „Presse“ care, precum e cunoscutu da man'a cu ministeriulu actualu cetatienscu, o tactica cu atât'a mai moderata si un-

cuventu cu stát'a mai inteleptu, cu cătu unulu seu altulu din ministeriulu cetatienscu a contribuitu mai multu la babilonul in care se precipita festivitatea datatorilor la semnu din Vien'a; si cu atât'a mai multu amu si acceptat o marturisire „mea culpa“ mai cuviniocosa, pre cătu baronulu Beust au fostu silitu a trage intelepcionea vienesa din mocirl'a, in care cu ministeriu cu totu fu aruncata prin declamatiunile festivitathei; amu si acceptat unu respunsu cu atât'a mai inteleptu, pre cătu au purcesu de neinteleptiesce jurnalistic'a cea renunta, lovindu-se cu capulu de paretele lui Sperl, unde mai pre urma a inceputu si ea se cunoscă, ca intru adevern nu scie ce face; si pre lângă aceste vomu si acceptat si o judecata mai sanatosă vediendu cu bucuria ca multe pasagie ale articulului nostru conglasuescu cu momentele principale din cuventarea cea renunta a lui Beust. Càndu amu si capetatu noi cuventarea la man'a mai inainte de ceo amu fostu scrisu articululu nostru atunci sine dubio aru si aparutu altu articulu, caci noi in data amu si sciutu ca tota declamatiunea nu este alta decât o simpla declamatiune, productulu ne-cugetatu alu unei vorbiri extravagante, sciindu totu odata ca jurnalistic'a vienesa, precum in alte privintie, nu are nici in privint'a acésta o judecata propria. Ne rugam de iertare, sa ne ierte vienesii, déca o seplemána intréga amu cugetatu cumca ei au minte tinendu sarutarea de fratieta a lui Zellinc'a si Giskra mai multu, decât o comedia. Sa ne ierte ca nu o vomu mai face nici odata.

Insa atât'a putem dice, ca ne aducemு forte bine aminte de argumentulu, ce s'a adusu de multe ori inainte in senatulu imperialu, ca Ungari'a aru fi perdata càndu Austri'a germana s'aru aneasca la Germania. La argumentulu acesta famosu nu amu respunsu nici odata, insa amu fostu siliti sa replicamu, càndu datatorii la semnu din Vien'a si jurnalisti, ministrii si tota natiunea, tineru betrânu, demonstra cu tota energi'a contra intereselor statului austro-magiaru formate in 1867, càndu s'a datu ansa la depesie de escusare, cu care se vedura siliti a linisci pre Bismarck, că sa nu se mania. Atunci amu credutu cu totu dreptulu, ca a venit tempulu, in care sa radicamu argumentulu amintit si sa probam punerea lui in pracsă.

Memorandum

Românilor u din Scaunele filiale ale Salistei si Talmaciului.

(Urmare.)

Acelu couso in padurile si apele Blaciloru, concentrati in castrele regale la margini, nu sau datu insa natiunci sase, care nice nu esistă, că atare, si nice fiecaruia individu sasu din fundulu regescu, ceea ce nu ar avea intielesu; ci regele ca supremulu domnu alu fondului regiu, au concesu couzulu in aceleas paduri immense numai pentru ajutorirea concentratei jurisdictiuni sase in Sabiu, si in folosulu mai bunei si puternicei apparari a granitieloru si a castrelorur regale, din partea sasiloru si românilor din acestu pamentu regescu, asiá dar in folosulu publicu ceea ce vomu dovedi noi mai la vale cu documente nedispetavere.

Concentrarea acésta sub unu capu in Sabiu iare-si nu au contienutu crearea vre unei jurisdictiuni sau legistatiuni autonome, ci numai asediarea unui conducatoriu alu sasiloru in óste si judecatoriu, pre cumu au fostu castelanii teritoriilor române, apoi a unui administratoru de censu la man'a regelui „et sub uno judice censeantur.“

Deaci se vede mai incolo ca pre acestu timp era fundulu regescu de doue feliuri:

1.) Acelu pamentu la siesu, alu căruia usufruptu sau donatu sasiloru si

2.) acelea teritori la margini, cari se tieneau de castrele regale, alu căroru pamentu lu posedea romanii si bisenii; si de acestea teritori au fostu afara de tienutulu Talmaciului si alu Salistei in scaunulu Sabiu mai multe precum vomu arata mai la vale.

In celu dintâi fundu regiu sau in partitul sasii in scaune „sedes“ in cari ducea administratiunea unu jude regescu; pâna càndu in castre administratru si judecau castellanii si primari vileloru. Cele mai insemnate castre in jurulu Sabiu si confiniile regatului ungurescu au fostu: Castrul Talmatsch, Salygo, Omlas, apoi alte mai mici.

Castrul Talmatsch, care avea in jurulu seu castrele Verestorony Lothorvar in pasulu turnului rosu, ce se administrat de castellanii regesci „de

Talmatsch“ cu teritoriulu loru, au cuprinsu tenu-tulu de adi alu scaunului Talmaci; iar castrul Salygo, cu 5 vile ale sele, au contienutu scaunulu Saliscei de adi. In castrul Talmatsch, pentru positiunea lui in gura pasului Turnu rosu, sau sustinutu mai multu tempu castelanii; iar in territoriulu castrului Salygo, si mai in urma dupa darsimarea loi, Salisce numit, sau sustinutu administratiunea prin „kinezi“ sau „Primari“.

Regii au silitu si supusu insa si pre sasi si respective pre cetatea Sabiu si ajutá la apararea si defendarea castrelor, in specie insa si mai multu a castrului Talmatsch si a pasului Turnu rosu, ceea ce ei mai alesu cu boni au facutu; Din acésta imprejurare au intrat amestecul si influenti'a Sabiu in territoriulu castrului Talmatsch mai multa decât la Salisce.

Pâna cându Sasii se concentrar si consolidau in pretoriulu Sabiu si, sòrtea numitelor castre, pre cari le tieneau regii pentru insemnatarea loru militara, totu la man'a loru, au fostu supuse schimbările, ce au urmatu din invasionile cele de se in patria si din luptele cele multe cu poporele de peste Carpati.

In tempulu dupa slingerea Arpadilor se nascera multe rescole in tiéra si incepura ier invasiunile, in acâroru urmare castrul Saligo (Salgo) cu mai multe parti de prin giurul lui fura ocupate de inimici.

Regelui Carolu (de Anjou) insa i succese a domoli rebihile si a reocupatu acestu pamentu, mai alesu cu ajutoriulu Magistrului Nicolau fiu lui Corrad, Castelanului de Talmatsch, in acârui man'a si administratiune cadiuse castrul Saligo cu vitele lui. Numitulu Magistru au redatu apoi castrul Salgo, cu cele 5 vile ale lui regelui, care apoi au donat pre magistrul pentru acésta cu unele pamanturi, prin documentulu di 9 Agustu 1322, unde se dice, cumca „... magister Nicolaus filius Corradi de Talmatsch ... castrum nostrum Salgo nuncupatum, in partibus transilvanis constitutum, quod habebat et detinebat, ad manus nostras reddidit et restituit, cum novem villis: Zaszkes, Omlas, Varolyasolgo et fekete viz, ac aliis quinq

ue villis olaccis ad idem castrum pertinenteribus, ex cuius castri et vilorum restituzione praeter augmentationem nostri regiminis, fidelibus nostris in illis partibus constitutis ab improvisis adversariorum nostrorum invasionibus sive insultis tuta quies et tranquillitas optata successit...“

„eundem Nicolaum filium Corradi et suos heredes in omnibus suis possessionibus, juribus et ... excepto castro Salgo et villis suis praenotatis nobis per eundem restitutis, ut promissum et, manu tenerent ...“

Acestea 5 vile tienetore de castrul Salgo au fostu cele 5 comune tienetore de Saliste adeca:

Tilisca, Galesiu, Vale, Sibielu si Cacova, apoi comun'a Salisce, in loculu castrului Salgo, cari tote compunu adi scaunulu filialu alu Saliscei.

Acésta donatiune, in care i-si retiene regele castrului Salgo, ca fundulu seu regescu, o au confirmat reg. Carolu din nou la an. 1327, si sau estradat la an. 1370 donatorilor, ca documentu deplinu validu.

In secululu alu 14 vedemu territoriulu Saliscei esistându ca unu fundu regescu deosebitu, in man'a regelui.

In anulu 1369 au derimat Voivodulu transalpinu castrulu Talmaci.

Regele Ludovicu insa au radicatu mai càtra Turnu rosu castrulu Lothorvar, la ale căruia cladiri au contribuitu mai alesu sasii din Sabiu cu bani, din care causa regele ian eliberat la repetitele loru cereri in an. 1370 de servitiurile in castru regale, remanendu de aci incolo namai români margineni supusi acelor serviti regesci de aperarea granitiei, caci sasii cercau mereu de a scapa de castre si a se viri numai intre zidurile cele ce cladi-se ei in Vill'a Hermanni.

In anulu 1383 au facutu români territoriului Talmaci si Saliste, o legatura strinsa intre sine si unu pactu cu Sabiu, in care ei s'au legatu, a pazi si a apera tota granita a tierei dela Turnu rosu pâna la marginile territoriului Salistei, càtra tie'r'a Hatiegului.

Totu in anulu acesta 1383 se vede a fi impreunatu territoriulu Salistei cu possessiunea regala Omlas, caci regin'a Maria voise a predá episcopului Gablinus cum dice: „possessionem regalem Omlas vocatam, in terra nostra Transilvania inter sedes nostras cibiniensem et zeredaheli situatam una cum quatuor villis olahibus: Grossdorf (Salistei) cum Gallusdorff (Galesiu), Gbrepundorff (Tilisca)

Budinbach (Sibielu) et Chripsbach (Cacov'a) cum metis etc . . . quaebus aedem hactenus per regiam Maiestatem extiterunt et possesse et . . . ceea ce insa nu s'a facut pentru multe proteste.

Episcopiloru din Alb'a Iuli'ali s'a datu insa de catra regi unele posessiuni in vecinata Salistei si adeca Sacelui si Varolya, indeosebi pentru aceia, ca prin influentia loru spirituala se inanimase poporul marginasiu la lupte intru aperarea grantei in contr'a invasiunilor.

In secululu alu 15-lea insa pre candu erau nivalirile cele mari si dese ale turcilor si voivodilor transalpini, multe castre regesci s'a ocupatu de catra straini, dara si de catra indigenii mai puternici pana ce regii prin repetite decrete au revindecat acelea castre ca ale loru, asi si sasii Sabiu lui de pre atunci au incercat a pune man'a pre castrele Salistei si Talmaci.

Decretul lui Sigismundu din an. 1403 § 9 da fia-carii nobilu posessiunile lui perdute, insa dice: „illis videlicet (castris et posessionibus) pro quibus uterque Nicolaus Voivodae transalpinenses duxerunt obsides, nobis dandas”; Ioann Hunyadi prin decr. din an. 1446 art. 2 demanda demolarea tuturor castrelor, cu exceptiunea acelora: „quae confinibus regni pro defensu sunt erecta”; totu asi demanda Mathias in decr. din an. 1464 art. 10 § 1 „. . . exceptis solum modo castris illis comitatibus regni nostri confinia tenentibus, constructa essent . . . quae remaneant pro utilitate regni.”

Curendu dupa acesta declarare regale Mathias in anulu 1467, in conformitate cu citatul lui decretu declarata, eu deosebire tiéra seu provinci'a Omlasiu teritoriu Salistei de unu fundu regescu neinstrainaveru dela corona si pentru defensiuni sustinutu, cum vomu areta mai josu.

Atatu pretiviu regii astfelii de castre finitimi, incatul acelea numai spre conservare si numai nobililor magiari (et non forensibus vel extraneis) se incredintau, precum dovedesce decr. III a lui Mathias din an. 1471 art 6 si decr. II a lui Vladislavu din an. 1495 art. 5.

Ce servitii mari au facutu acesti romani marginari regilor Ungariei, in luptele loru cele multe in contra turcilor, sau doveda chiaru scriptorii bisantini, descriindu resboiul regelui Sigismundu pre la finea seculului alu 14-lea (1391) asupra sultanului Baia-Zetu, unde dicu ca regelesi-au strinsu tote poporele, „. . . electis Dacis seu blaccis, hominum generi non negligibili, qui viae sunt duces, exercitumque ducant in hostilem regionem et . . .”

Sasii insa, cari asemenea servituri erau datori regelui, in tempurile acestea grele, s'a concentrat din ce in ce mai tare sub conducerea derectorielor din Sabiu, a carui influentia se estindea si preste cei-a-lalti romani din fundurile regesci. Asi descriu scriptorii bisantini fundul regescu pre acela tempu a lui Sigismundu care treceuse cu ossea in contra turcilor prin pamenturile nostru: „regio ista cingitur quaerctis glandiferis, urbes habet non paucas, metropolis Sibinium vocatur. Linqua utuntur partim d'acorum sc. blacorum, partim panorum, victu e moribus panorum immitantur haec regio subjecta est panorum regi, a quo ducem accipit de panorum genere. Urbes habet liberas, quae proprio jure propriisque legibus ab Metropoli Sibinio regnatur. Jussi proficisci in militiam, regi parente, tributum ferentes, quandocunque is imperabit, solummodo petentes, ut sibi propriojure suisque legibus, rempublicam administrare liceat.” De unde se vede, ca romani nostri cu sasii dimpreuna au locuitu asemenea liberi in fundul regescu.

In tempurile acestea grele pentru regat si in specie pentru Transilvania, s'a convinsu regii de aceea necessitate, ca aperarea tierei si a granitiei s'a imputeri prin intrunirea partilor fundului regescu, cari erau inca desfacute una de alta, afara de a. n. provinci'a cibiniensis, care crescuse prin intrunirea ei la putere mai mare.

Asi au inceputu regii a incorpora pre tempu acesta tote teritoriele regali a. n. castrense, la fundul regescu alu Sabiu lui, sub unele si a celia legi, jurisdictioni si conditiuni.

Inca in anulu 1428 au incorporat regale Sigismundu castrulu Törcs (Törzburg) cu tinutul seu, la tinutul regal alu Brasovului. Asi au incorporat Vladislau — prin indemnul lui Ioann

Hunyadi — in an 1453 castrulu Talmaci cu castele Veres Torony si Lothorvar si teritoriu loru cu tote vilele la scaunulu Sabiu lui, totu cu acele drepturi prerogative si conditiuni, ce le aveau si sasii; caci documentul asa suna:

„Ladislaus dei gralia etc . . . quod cum nobis in regali administratione regiminis inter alia conveniat, providere, ut confinia regni nostri integrare perseverantur . . . nostra percipit serenitas, quomodo castra nostra Talmaci, ac Lothorvar, ac Turris veres Torony vocata, in comitatu Albensi sita, erupta essent et penitus desolata et propter ipsorum invigilem, ineptamque conservationem nonnulli superioribus per triam prope et super eadem castra et turrim istentem, qua de partibus transalpinis juxta fluvium Olth, ad partes nostras transilyanenses, versus Civitatem nostram Cibiniensem itur seu tenditur, huiusmodi partes nostras subintrant et depraedantes, nocivis damnis efficerunt prefata castra nostra Talmaci ac Lothorvar turrim Veres Torony, cum tributo inibi exigit solito, ac nou appido similiter Tolmaciu, Boitza, Plapai, Porcesi, utrumque Sabes, ac praedium Creutzenfeld, medioque possessionis Reuke limitibus quibus huc usque per praedecessores nostros reges et eorum castella nos tenta et possessa fuerunt, ad septem sedes saxonicales perpetuo et irrevocabiliter a exercimus et eisdem septem sedibus in corpore avimus, ut quod saxones earundem septem sedium praesentes et futuri, huius modi castra, turrim, villas et possessiones pro nobis et pro sacra nostra teneant et gubernent, sicut tenent et gubernent civitates, oppida et villas in terris dictorum septem sedium existentes.”

Prin acesta dara s'a incorporat scaunulu Talmaciului de astazi dimpreuna cu comun'a Reuke seu Racovita la provinci'a Cibiniensis, supunendu-se unei si acelei administratiuni a fundului regescu, cu asemenea drepturi, ca si sasii.

Dupa ce voivodulu transalpinu Dragulu in an. 1460 au derimat castrulu Omlas, regale Mathia au datu acestu castru unui nobilu Michaiu Szekely de Zsedeny-falva in 1464 deocamdata spre convere (ad conservandum) cu acea conditiune, ca sa-lu pota lu regele indereptu, caci tocmai in acestu anu s'a nascutu o rebeline in Transilvania, in care era amestecat si Voivodulu transalpinu (Stefanu).

Curendu insa dupa acesta s'a aliatu acestu Voivodu cu regale Mathia in contra turcilor; si regale in anulu 1467 ierasi in intelestul decretului seu din 1464, au declarato provinci'a Omlasiului, sub care se pusee atunci si teritoriu Salistei, de fundu regescu neinstrainaveru dela corona.

Decr. din 1567 suna: „Mathias Rex et . . . Tria oppida in Transilvania, Fogares, Omlas et Radna, juxta statutum regnicolarum semper conservari nec unquam abalienari praecipit etc. . . Inter cactero, quae in hac proxime praeterita, generali Praetatorum, Baronum et nobilium nostrorum congregazione pro meliori statu regnis circa bona regalia, et proventus fisci nostri provide, et utiliter reformati et disposita sunt, idetiam statutum exstitit: ne unquam nos vel successores nostri reges Provincias Fagaras Omlas et Radna, cum pertinentiis earundem quoquo modo a se alienare seu abstrahere possimus, vel veleant, sed semper praeferati districtus in manibus regis, prompti ac parati ad hoc teneantur . . . pro defensu. Quiavero et totius et hac alia per dictos praetatos et barones nostros disposita nostra fueront voluntate et manifestissime ad nostrum et totius regni nostri comodum pertinere dignoscuntur; idio fidelitati vestra firmiter praecipientes mandamus, aliud omnino habere nolentes, quatenus memorata Territoria Fogaras, Omlas et Radna, cum pertinentiis eorundem apud quos cum et qualiter cuque habita . . . ad manus vestras occupare . . . etc.” assignari possint, pro defensu”.

In anulu 1468 au repelit regale Mathia acesta declarare in privint'a Salistei de fundu regescu neinstrainaveru.

(Va urma.)

Vineret a 1 Augstu.

In Nr. 52 a Telegrafului Romanu au aparutu unu articulu dto Orastie 23 Iunie 1868 in care

autorulu dice intre altele ca in comun'a Venerea, de si are unu edificiu frumosu de Scolia, totusi in acel'a umbra Bibolii si Porcii etc. Cumea in Scol'a Venerea pana pre la inceputul anului curentu, intielegu edificiul Scolaru au intrat cete odata cate unu animalu, care se potea prea bine asemenea cu P. . . . si adevaratul, — insa astfelii de soi de P. . . . intra numai noptea — si mirare — inca fiindu usile edificiului de Scolia bine inchise. Acestu animalu era insa din soiulu celor cu döue picioare in contra caruia din partea competenta s'a facutu pasi necesari ca sa se opreasca locuirea densului in unu edificiu care avea chemarea a cresce una generatiune de omeni cu frica lui Ddieu si morali — insotite au fostu in zadaru, ca edificiul respectivu nu s'a putut mantu de densului pana pe la inceputul anului curentu. — Acum multamita lui Ddieu traime in liniste si ne conturbati de astfelii de animale.

Se treceau inse la lucrul principale, Domnului Corespondente B . . . care dupa cum mai taridu singura sau marturisitu este fostul notarul a Vinerei Benna dice ca copii din postulu Pasilor numai umbra la Scola etc. si apoi cum se vede din tiesatur'a aceloru pasagie vin'a pentru acesta o arunca pre inventoriul respectivu. De ore-ce corepondentele B . . . au fostu Notariu in comun'a Vinerea, si ca atare trebuie se scie impregiurarile Comunale, me miru, ca cum au putut avea o anima atatua de putinu conscientiosa, ca se pasiasca cu astfelii de neadeverori in fatia Onor. publicu, pre candu domnia lui forte bine scie, ca nu inventatoriul e de vina ca nu umbra copii vera in scola, — ci impregiurarile locale — fiindu ca in primavera toti locutorii acestei comune, ocupandu-se cu facerea prastilei s. a. — se ducu la munte unde siedu cate 5 sau 6 septamani iera copii le suntu de neaparata lipsa acasa, ca se ingrijeasca de trebile economice si prin urmare tote mediulcele cercate, din partea inventatoriului in legatura cu inspectoratul scolariu si in timpul de verba au remasu si voru remanea si pre ventoriu in comun'a Vinerea in zadaru. Insa mi se pare ca pre coresponzientele B . . . nulu interesedia atatu impregiurarea, ca frequentedia pruncii scola si vera ori ba? catu mai multu prin espressionile densului — au voit a-si versa totu veninulu asupra inventoriului respectivu — carele, dupa cum se vede din atestatul alaturat (Atestatul lui avemu R.) si inplinesce in tota privinta datori sa.

Un'a impregiurare inse, care face pre parinti a si camu nepasatori — fatia cu cercetarea Scolei din partea copiilor pote fi purtarea corespondentelor B . . . in tempul catu au fostu elu Notariu in acesta Comuna, — pentru ca omeni nostri credut multu in ceea ce vedu, si corespondentele B . . . pre tempulu Notariatului de si sau tienutu inventiatu, si din'a si noptea lu vedea totu cu cartile de jocu in crisme, neremanendu de densului nesuduitu nici unu lucru santu: Pasci, sfinti, Evangelii, Liturgii etc. ba la tota vorba cu sudalm'a in gura — si in conversatiile lui cu poporul batjocorindu si religiunea crestinesca in gradulu supremu, apoi vedi D. Corespondinte B . . . daca vede poporulu astfelii de omeni cumu se aiba voia a-si tramtie prunci la scola. — Cu acestea fmi inchiesu responsulu presentu — fiindu gal'a cu dovedi neresturnabile a dovedi cele scrise, daca cumva iar placea Domnului B . . . ale asculta.

Demetriu Eli.

Varietati.

* * In siedintia casei deputatilor camerei italiane din 7 a I. c. s'a desbatutu legea pentru tabacu. Generalulu Menabrea arata in siedintia acesta momentuositatea, care aru trebuu din partea cabinetului contribuita conventiunei de tabacu; arata intre altele ca deficitul trece preste 700 milioane si nici unu bugetu nu-i votatu, cursulu sfortiati apasa tiéra si de-si s'a vedea oresi-cari meliorari totusi ministeriulu aru trebut sa se ingrijesca si pentru venitoriu, ca cine scie, cate se potu in templu intr'unu anu? „Eu sperez pace”, dice ministrul presedinte italianu, „insa se vorbesce prea multu de ea; mi-aru placuta mai tare candu s'a vorba mai putinu, caci deca ne va suprinde vre-o eventualitate nepregatiti, ce vomu face? Nu voiescu nici decum, ca sa amenintam, insa voi, ca Italia se fia pregatita pentru orice intemperie.“ Din cuvantarea lui Menabrea in care dice ca ei a colesu ministeriulu de pre ultia si in responsulu lui Ratazzi contra observatilor lui Menabrea, pre-

cum si din eschimatiunile auditorilor se vede o mare irritatie a partidelor. — (Un acto constitutional magiar.) „Pester Lt.“ comunica unu acto de o purtare intro adeveru ingrozitor, si strina ori si căru statu civilisatu din seculul alu 19, comisa contra unui educatoriu. Muiera lui B. R. din Sator—A. Ujhely, intrebuintia absentii abarbatului spre a oferi educatorului princilor sei aceea, ce oferi-se odata lui Iosifu muiera lui Potisaru. Nevoindu educatorului sa satisfaca dorintelor ei, muiera lu inculpa ca la furat 1300 fl. Judele cercualu indata incep a-lu tracta constitutionalmente cu batra, dupa aceea lu lega ghemiu, incalz infransie mai multe coste, dupa aceea incep ai tata cu cui statu degetele umflate de legatura si-lu aroncara mai tarziu intr-o grapa, ormandu dupa aceea si alte crudimi, si in fine lu incarcera. Rentorcedu-se mai tarziu barbatul a casa descoperi ca nu-i lipsesce nimic' din bani, acum se eliberă bietulu educatoru.

* * G u y e r n o l u r o m à n u va sa primeasca din 2 Ianuarie c. v. anulu venitoriu post'a austriaca, si fiind-ca de mai multu tempu posta rusescu sia tata camunicatiunea cu Romani'a, in dilele acestea s'a luat pentru intrerumperea acesta o cale mijlocia, prin care comunicatiunea reciproca era si se aduca in cursu. Gubernul rusescu a preparat intro corabie cu numele Tavridu unu birou pentru servitiul postalu periodicu intre Galiti si Odessa. In tota joia la amedi pleca corabia po-

a) Invetiatoriul primariu se fia absolutu de gim-

Deschiderea Subscriptiunei la fondulu de intemeiare alu Bancei generale de asecuratiune reciproca „TRANSILVANIA.“

Emisiunea totala:

3000 bucati de cate 100 fl. v. a., cari facu 300,000 fiorini v. a.

Aprobata de catra inaltulu ministeriu regescu ungurescu de agricultura, industria si comerciu cu data din 1 Iuniu 1868
Nr. 7649 cu consensulu inaltului ministeriu de finantie si justitia.

Cu privire la publicatiunea emisa de catra consiliulu administrativu alu Bancei generale de asecuratiune reciproca „Transilvania“

dato 11 Iuliu 1868 — se deschide prin acelsa subscriptiune la

3000 BUCATI ACTII DE CATE 100 FIORINI VAL. ASTR.

In Sabiiu se primescu subscriptiuni in urmatorele locuri:

**La ins'a-si DIRECTIUNEA GENERALA a banceli,
pléti'a mare Nr. 187, cas'a Bar. Salmen, catulu I;**

**la SOCIETEA DE IMPRUMUTU a cetatii
(Vorschuss-Verein), pieta mica, in cas'a societ. meseriei.**

**la CASA DE PESTRARE (Sparkass'a),
strad'a iernii Nr. 259 ;**

**la Domnulu IOSIFU STOSS, comerciente,
piati'a mare Nr. 187.**

Pentru cele-lalte tinuturi locurile de subscriptiune se voru face mai tardiu cunoscute.

CONDITIUNI DE SUBSCRIPTIUNE.

1. La subscriptiune suntu a se depune diece procente din sum'a subscrise; alte doce-dieci procente suntu a se respunde preste un'e luna dela diu'a subscriptiunei. Solvirile mai departe voru urma la provocaarea Consiliului administrativu in rate lunarie de cate 10%.

2. La solvirea ratei intaiu de 10% se da subscriptentelui unu biletu interimalu pre atatea actii, cate a subsemnatu; la solvirea celor-lalte 20% se estradau insusi actiile provediute cu adeverirea platiei. Solvirile mai tarde se cuieteza in deosebi.

3. Dece o solvire ceruta nu se respunde, atunci sumele deja platite decadu, si oblegamentul imprumutatu inceteaza. Administratur'a societatii pote atunci sa emita, in locul la atari actii, altela noue.

4. Actiile fundului de intemeiare suna pre numele subscriptentului si fatia cu Banc'a de asecurare „Transilvania“ ele au dreptulu de obligatiuni cu prioritate. Sumele cari s'a platu pre acele, se

privescu ca unu imprumutu. Dupa acestu imprumutu se dau 6% interese si afara de aceea se scotu in totu anulu din totalulu venitu curatul alu institutului — 15%, cari se imparlu apoi pre actiile fondului de intemeiare, ca dividende.

5. Pana la deplin'a activare a institutului, garantiza membrii administraturei supreme pentru siguranta si bun'a intrebuintare a sumelor in curse la fondulu de intemeiare. Dupa activarea societatii garantiza pentru imprimirea tuturor oblegamintelor primite fatia cu fondulu de intemeiare, societatea intraga.

6. Replatirea fundului de intemeiare se face prin sortire anuala de actiile. Sortiturile se facu nemijlocit u dupa linerea adunarilor generale ordinarie ale societatii si actiile trase se rescumpera indata.

Cu dia'a sortirei inceta pentru actiile trase atatu interesele, catu si dreptulu de castigu.

Blanchetele pentru declaratiuni de subsciere, programul intreprinderei, cum si statutele aprobate se potu primi la Directiunea generala in Sabiiu cum si pre la locurile de subscriptiune mai susu inseminate.

Sabiiu, in 6 Augustu 1868.

Administratur'a suprema a bancei generale de asecuratiune reciproca „Transilvania“.